

Süleyman Demirel Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Y.2007, C.12, S.3 s.215-226.

**ÖNEMLİ BİR FİNANSMAN KAYNAĞI OLARAK KREDİ
KARTLARI: KREDİ KARTLARININ KART
SAHİPLERİNİN HARCAMALARI ÜZERİNDEKİ
ETKİSİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK BURDUR İLİNDE
BİR ARAŞTIRMA**

**CREDIT CARDS AS AN IMPORTANT FINANCIAL
SOURCE: A RESEARCH ON DETERMINING THE
EFFECTS OF CREDIT CARDS ON THE EXPENSES OF
CARD OWNERS IN BURDUR**

Yrd.Doç.Dr.Osman TUĞAY*
Öğr.Gör.Nermin BAŞGÜL**

ÖZET

Günümüzde çağdaş bir ödeme aracı olarak kabul görmüş olan kredi kartları paranın yerine geçmiştir. Kredi kartları sahiplerine nakit para gerektirmeksizin alışveriş yapma, yaptığı alışverişleri 36 aya kadar varan taksitlerle ödeme ve limitler dahilinde nakit para çekme imkanı sağlamaktadır.

Bu çalışmanın amaçları; kredi kartlarının; sahipleri açısından finansal bir kaynak oluşturup oluşturmadığını, kullanım amaçlarını, harcamalar üzerindeki etkisini ve bunlarla kart sahiplerinin; yaş, cinsiyet, eğitim düzeyleri gibi bağımsız değişkenler arasında bir ilişkinin olup olmadığını ölçmektir.

ABSTRACT

In these days credit cards have been being used instead of Money. These cards allow the owners to buy everything without cash money and also installment-buying even for 36 months. A credit card owner can draw money instantly by the machines of the banks.

The aims of this research are to determine if these cards are financial source for the owners, using aims and effects on the expenses, and also measuring the relationships between owners' culture and independent variables such as age, sex and education.

Kredi Kartları, Finansman, Halk,
Credit Cards, Financing, Populace,

* MAEÜ Meslek Yüksekokulu
** MAEÜ Meslek Yüksekokulu

1. GİRİŞ

Günümüzde bireysel bankacılığın en önemli unsurlarından olan kredi kartları, çağdaş bir ödeme aracı olarak tüm toplumlarda yaygın bir biçimde kullanılmaktadır. Neredeyse tüm mal ve hizmet alışverişlerinde ödemeler kredi kartları ile yapılmaktadır.

Ekonomi ve ticari hayatta klasik ödeme aracı olarak kullanılan evrensel değer ölçüsü paradır. Bütün hukuk sistemleri paranın yerine kullanılmak üzere çeşitli ödeme araçları geliştirmişlerdir. Özellikle “çek” yakın zamana kadar en çağdaş ödeme aracı olarak kullanılmaktaydı. Ancak uygulamada karşılaşılan bir takım sorunlar örneğin, hesap sahibinin bankada parası olması gereği gibi bir takım uygulamalar çek kullanımını istenilen yaygınlık düzeyine ulaşmasına engel olmuştur (Nokay).

Kredi kartı kullanımının artmasında, son yıllarda bankacılık sektöründeki teknolojik alt yapıdaki hızlı gelişiminin de önemli payı bulunmaktadır. Bankacılık sektöründe yeni teknolojilerin yaygın kullanımı, işlemleri hızlandırarak finansal hizmetlerin niteliğini ve kalitesini artırmış ve söz konusu hizmetlerden faydalanan tüketicilerin de onları kolayca elde edip kullanabilmesine olanak tanımıştır (Demirdağ ve Baydemir,1997).

Kredi kartı kullanımının yaygınlaşmasında bir diğer unsur da, bankalar arasında kredi kartı pazarlamasında yaşanan yoğun rekabettir. Bankalar kredi kartlı müşteri sayılarını artırmak amacıyla tüketicilere bir takım avantajlar sağlayarak müşterilerini artırma yarışına girmişlerdir (Teoman,1996,13-14). Dolayısıyla kredi kartları başlangıçta sadece ticareti kolaylaştırırken günümüzde bankacılık ve bireysel para yönetiminin temel ögesi ve ekonomik yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir.

2. KREDİ KARTI TANIMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Kredi kartı; mülkiyeti kendilerine ait olmak üzere banka ya da finansal kuruluşların müşterilerine önceden belirlenen limitlerde, anlaşmalı işyerlerinden yurtiçi ve yurtdışında mal ve hizmet satın alma ile nakit ödeme birimleri veya otomatik ödeme makinelerinden nakit çekmek amacıyla verilen karttır (Yılmaz, 2000,11). Kart sahibi, mal ve hizmet alımlarında ödemelerini nakit kullanmadan kredi kartı ile yapabildiğinden ayrıca kısa vadeli nakit kredi ihtiyacını da karşılayarak kredi kartından çift yönlü fayda sağlamaktadır.

2.1. Dünyada Kredi Kartları

Dünyada kredi kartları ilk kez ABD’de 1894’te Hotel Credit Letter Company’nin bir kredi kartı çıkarması ile başlamıştır (Çımat ve Değirmenci,2003). 1950 yılında Diners Club üçlü ilişkiyi gerektiren, para yerine ödeme aracı olan ilk milletlerarası kredi kartını çıkarmıştır. Bunu 1958 yılında American Express Card ve 1959 yılında Bank of America tarafından çıkarılan ve 1977 yılında “Visa Card” adını alan kredi kartı izlemiştir. Amerika’nın tüm eyaletlerinde kredi kartları çıkaran çeşitli bankalar daha sonra bir araya gelerek MasterCard’ı çıkarmışlardır. Günümüzde tüm dünyada en yaygın kullanılan uluslararası kredi kartları Visa, MasterCard, American Express ve Diners Club kartlarıdır (Reisoğlu,2004,100).

2.2. Türkiye’de Kredi Kartları

Türkiye’de ilk kredi kartını 1968’de Koç grubuna bağlı Setur A.Ş. Diners Club’tan yetki alarak çıkarmıştır. Daha sonraki yıllarda Türkiye’de kredi kartı kullanımı her yıl devamlı artış göstermiştir. Türk toplumunda 1990’lı yıllara kadar temel ödeme aracı olarak daha çok nakit para kullanılmıştır. Ancak 1990’lı yılların ortalarına doğru kredi kartı kullanımı yaygınlaşmış ve alışverişlerde nakit paranın yerine geçmiştir. Türkiye’de 2000- 2006 yılları arasındaki kredi kartı sayıları aşağıda Tablo 1’ de verilmiştir.

Tablo 1: Kredi Kartı Sayısı

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Visa	8.280.783	7.829.906	7.947.302	9.572.460	13.202.147	15.989.986	17.800.385
Master Card	5.068.747	6.102.024	7.718.049	10.255.667	13.450.664	13.963.095	14.623.148
Diğer	58.947	64.876	40.019	35.040	28.317	25.162	9.800
Toplam	13.408.477	13.996.806	15.705.370	19.863.167	26.681.128	29.978.243	32.433.333

Kaynak: www. bkm.com.tr

Bankalararası Kart Merkezi (BKM) verilerine göre, 2006 yılında kredi kartı sayısı ise 32 milyon 433 bin adede ulaşmıştır. Chip&PIN uyumlu kredi kartlarının sayısı 2006 yılı sonunda 26 milyon 702 bin adede, toplam kredi kartları içinde chip&PIN uyumlu kartların oranı ise % 82’ye yükselmiştir.

Diğer taraftan, kredi kartı ile yapılan alışverişlerin internet kullanımındaki artışa paralel olarak arttığı görülmüştür (Duranlar,2004,61).

Tablo 2: Yerli Kredi Kartlarının Yurtiçi Ve Yurtdışı Kullanımı (İşlem Adedi Ve Tutarı)

Dönem	İşlem Adedi			İşlem Tutarı (Milyon YTL)		
	Alışveriş	Nakit Çekme	Toplam	Alışveriş	Nakit Çekme	Toplam
2002	594.202.107	39.432.633	633.634.740	21.964,59	2.542,82	24.507,42
2003	787.219.720	42.717.702	829.937.422	35.672,15	3.743,15	39.415,30
2004	1.079.538.783	54.138.934	1.133.677.717	58.509,09	6.118,51	64.627,60
2005	1.241.227.725	58.787.602	1.300.015.327	77.417,66	7.863,69	85.281,35
2006	1.274.452.288	59.989.336	1.334.441.624	98.778,89	9.623,98	108.402,87

Kaynak: www. bkm.com.tr

Bankalar arası Kart Merkezi verilerine göre, Türkiye’de yurtiçinde turistlerin de kullanımı dahil olmak üzere kredi kartları ile yapılan alışveriş ve nakit avans işlemlerin toplamı 2006 yılında 109 milyar 159 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. İşlem hacmi 2005 yılına göre % 26 artmıştır. Ayrıca 2006 yılında yabancı bankalara ait banka ve kredi kartları ile yurtiçinde yapılan işlemler ile Türkiye’ye 3 milyar 293 milyon dolar döviz girdisi sağlanmıştır. Bu dönemde, turistlerin kullanımı dahil kredi kartları ile yurt içinde gerçekleştirilen işlemlerin adedi ise 1 milyar 333 milyon adet olarak gerçekleşmiştir (Referans,2007).

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de kullanımı gittikçe yaygınlaşan ve kredi kartı olarak isimlendirilen plastik kartlarda bir kredi

ilişkinin olup olmadığı tartışılmış ve kredi ilişkisini belirlemek amacıyla bir dönem “kredili kredi kartı” ibaresi bile kullanılmıştır. Kredi kartını kullananın vadesinde tüm borcunu ödemesi halinde hiç faiz tahakkuk ettirilmemesi nedeniyle, banka ile kart hamili arasında bir kredi ilişkisinin doğmadığı, ancak harcamanın taksitlendirilmesi durumunda krediden söz edilebileceği ileri sürülmüştür.

Oysa bankanın müşterisine belli bir limit içinde kredi kartı vermesi ile birlikte banka ile müşteri arasında bir kredi ilişkisi doğmaktadır. Banka limit kapsamında yapılan harcamaları ödemeyi taahhüt etmektedir. Müşterinin kredi kartı ile yaptığı harcama tutarını bankanın kart hamili adına işyerine ödediği anda gayrinakdi kredi, nakdi krediye dönüşmektedir (Reisoğlu,2004,100).

3. KREDİ KARTI KULLANMANIN FAYDALARI

Günümüzde artık kredi kartı senet ve çekin yerini alan bir ödeme aracı niteliğindedir. Kredi kartı sayesinde kart sahibinin, yanında para taşımaya gerek kalmamakta, vereceği çekin kabul edilmemesi gibi sorunlar aşılmış olmakta ve belli bir limite kadar tüm ihtiyaçlarını bu yolla karşılayabilmektedir (Çımat ve Değirmenci,2003). Ayrıca kart sahibi kart aldığı bankadan nakit avans şeklinde para da çekebilmektedir. Diğer taraftan kredi kartları tüketimi teşvik ederek ekonomiyi canlandırmakta ve mali denetimlere de olanak sağlayarak kayıt dışının azalmasına da katkı sağlamaktadır.

Kredi kartının sağladığı faydaları; kredi kartı sahipleri ve ekonomik açılarından sağladığı faydalar üzere iki kısımda ele alacağız.

Kredi kartlarının sahiplerine sağladığı faydalar şu şekilde sıralanabilir; (Karamustafa ve Biçkes, 2003).

- Ekonomik sıkıntı yaşayan tüketicilere, vade avantajı sağlayarak ekonomik açıdan destek olur dolayısıyla, geçici finansal sıkışıklık dönemlerinde kişilerin yaşam standartlarını sürdürebilmesine olanak sağlar,
- Nakit çekim olanağı sayesinde, paraya ihtiyaç duyulan durumlarda kimseden borç istemek zorunda kalmadan, bu ihtiyacı karşılayabilir,
- Eldeki mevcut nakdin alternatif yatırım araçlarında kullanılmasına olanak sağlar,
- Kredi kartları, fazla para taşımaya getirdiği kaybetme veya çaldırma riskini ortadan kaldırdığından daha güvenlidir,
- Kart sahipleri, kredi kartıyla hem peşin satın alınanların hem de geç ödemenin avantajlarından yararlanabilir,
- Alışverişlerde çek ve senet gibi ödeme araçlarına kıyasla kullanımı çok kolay ve basittir,
- Yasa çerçevesinde tüketiciyi koruyan önemli bir araçtır,
- “Önce harca, sonra öde” avantajıyla alınan bir mal veya hizmetin bedeli, ihtiyaçları ertelemeden satın alınabilir, ödeme ise belli bir süre sonra gerçekleşir,

- Kredi kartı vasıtasıyla satın aldığınız bir maldan memnun kalmadığınız takdirde, sorun çözülmünceye kadar ödemeyi durdurabilme olanağı sağlar,
- Sahibine internet üzerinden kolay ve rahat alış veriş yapma olanağı sağlar,
- Denizaşırı ülkelerde nakit çekme ve genişletilmiş kredi olanağı sağlar (Çeker1997.s 1).

Kredi kartının kullanıcılara sağladığı faydalar yanında ekonomik faydaları da söz konusudur. Kredi kartının ekonomik faydaları aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Kredi kartı ile yapılan alışverişler sonucu, tüm para hareketleri ekonomik sisteme kayıt olmakta ve tasarruf-yatırım akışı hızlanarak ticari faaliyetler canlanmakta,
- Kredi kartları nakit dolaşım ihtiyacını azaltmakta,
- Ekonominin kayıt altına alınmasını kolaylaştırarak kayıt dışı önlenmekte,
- Kartların işlem maliyeti, nakde göre üçte bir daha az olduğundan kartlarla birlikte genel ekonomi kağıt yükünden kurtulmakta ve GSYİH'da tasarruf edilmektedir.

Türkiye'de kayıt dışı ekonomi özellikle ekonomi ve iş çevrelerinde olmak üzere, üniversitelerde, meslek kuruluşlarında en çok tartışılan konulardan birisidir. Kredi kartı ile mal ve hizmet satın alınması durumunda bu alışverişlerin belgeye bağlanması gerekmektedir. Belge yükümlü yönünden kayıt ve bildirim doğruluğunu gösteren bir delildir. Vergi yönetimi açısından ise, vergi denetiminin temel bir aracıdır (Baydemir,2005,110).

Kredi kartı ile yapılan satış işleminin tutarları üye iş yerinin bankadaki hesabına geçtiğinden, üye işyerlerinin yaptıkları satışlar karşılığında belge (fatura, ödeme kaydedici cihaz fişi vb.) düzenleme zorunluluğu bulunmaktadır. Bu nedenle kredi kartı ile gerçekleştirilen satış işlemlerinin belgeye dayandırılma zorunluluğu ekonomideki kayıt dışılığı azaltarak vergi gelirlerinin artmasını sağlamaktadır.

4. ARAŞTIRMA

4.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, günümüzde çağdaş bir ödeme aracı olan kredi kartlarının, kart sahiplerine kısa vadeli bir finansman kaynağı olup olmadığını belirlemektir. Ayrıca kredi kartlarının kullanım amacını, harcamalar üzerindeki etkisini, katılımcıların demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyleri vb) açısından tespit etmektir.

4.2. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Anketler yüz yüze görüşme yapılarak uygulanmıştır. Çalışmada kullanılan anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, katılımcıların cinsiyeti, yaşı, eğitim düzeyi, medeni hali, mesleği vb. özelliklerini

belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise, tüketicilerin sahip oldukları kredi kartlarının; sayısı, limitleri, kullanım amacı vb sorular yer almaktadır.

4.3. Araştırmanın Kapsamı ve Kullanılan Analiz Teknikleri

Çalışmanın ana kütesini Burdur il merkezinde yaşayan kredi kartı kullanıcıları oluşturmaktadır. Burdur il merkezindeki kredi kartı sahiplerinin sayısına ilişkin kesin bir bilgiye ulaşılamadığından bu çalışmada örnekleme yöntemi olarak kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Anket formları önce farklı eğitim düzeyine ve farklı mesleklere sahip 10 kişiye uygulanarak soruların anlaşılabilir olmasına yönelik ön testleri yapılmıştır. Ön test sonrası soruların anlaşılabilir olmasına yönelik bir takım düzeltmeler yapıldıktan sonra anket formları uygulamaya konulmuştur. Toplam 275 adet anket uygulanmış ancak bunlardan 15 tanesi analize uygun olmadığından değerlendirme dışı bırakılmış olup 260 anket değerlendirmeye alınmıştır. Verilerin SPSS istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

4.4. Araştırma Bulguları

Ankete katılan vatandaşların, aşağıda tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Ankete Katılanların Demografik Özellikleri

Cinsiyet	Frekans	%	Meslek Durumu	Frekans	%
Erkek	187	71,9	Memur	133	51,2
Kadın	73	28,1	İşçi	37	14,2
Toplam	260	100,0	Esnaf/Tüccar	28	10,8
Oğrenim Durumu			Öğrenci	22	8,5
İlköğretim	28	10,8	İşsiz/ Ev hanımı	6	2,3
Lise	88	33,8	Serbest Meslek	15	5,8
Üniversite	139	53,5	Emekli	10	3,8
Diğerleri	5	1,9	Diğer	9	3,5
Toplam	260	100,0	Toplam	260	100,0
Ailede çalışan Sayısı			Ailelerin aylık Toplam Gelirleri (YTL)		
1 kişi	146	56,2	0-300	3	1,2
İki kişi	95	36,5	301-600	17	6,5
Üç kişi	15	5,8	601-900	81	31,2
Dört kişi üzeri	146	54,2	901-1200	66	25,4
Cevapsız	4	1,5	1201ve üzeri	92	35,4
Toplam	260	100,0			
Yaş			Medeni Durum		
15-25	39	15,0	Evli	197	75,8
26-35	82	31,5	Bekar	57	21,9
37-50	120	46,2	Dul	6	2,3
51-60	19	7,3	Toplam	260	100,0
Toplam	260	100,0			

Tablo 2: Alış Verişlerde Tercih Edilen Ödeme Şekilleri

Alış Verişlerde Kullanılan Ödeme Şekilleri	Frekans	%
Nakit	39	15,0
Kredi Kartıyla	215	82,7
Veresiye	6	2,3
Genel Toplam	260	100,0

Ankete katılan vatandaşların % 82,7' si ödemelerini kredi kartı ile yaparken, nakit olarak ödeme yapanların oranı %15'tir. Alışverişlerini veresiye olarak yapanların oranı ise sadece %2,3'tür. Bu sonuçlarda gösteriyor ki, halkın büyük bir çoğunluğu alışverişlerinde ödemelerini kredi kartı ile yapmaktadırlar.

Öte yandan bir dönem oldukça yaygın olan veresiye şeklindeki ödemenin geçerliliğini kaybettiği görülmektedir. Bunda, kredi kartları ile ödemenin yaygınlaşmasının etkili olduğunu söyleyebiliriz. Kredi kartı ile ödeme şekli, hem satıcı hem de alıcı tarafından tercih edilmektedir. Çünkü satıcı için kredi kartı ile satış veresiye satışa kıyasla daha garantili olmaktadır. Diğer bir ifadeyle, satıcı için kredi kartı ile satışta tahsil edememe riski ortadan kalkmaktadır. Kart sahibi açısından da, kredi kartı sahibine alışverişlerde ihtiyaçlarını rahatlıkla karşılayabilme olanağı sağlamaktadır. Acaba veresiye istesem esnaf verir mi vermez mi? endişesi taşımamaktadır. Her türlü ihtiyacını parası olsa da olmasa da kredi kartı ile alabilmektedir. Bu nedenle vatandaşların veresiye alışveriş yerine kredi kartı ile alışveriş tercih ettikleri görülmektedir.

Tablo 3: Sahip Olunan Kredi Kartı Sayısı

Kişilerin Kendilerine Ait Kredi Kartı Sayısı	Frekans	%
1-3 kart	192	73,8
4-6	46	17,7
7-10	8	3,1
11 ve üzeri	1	0,4
Cevapsız	13	5,0
Toplam	260	100,0

Ankete katılanların %73,8'i (1-3) kredi kartına, %17,7'si (4-6) kredi kartına sahip iken, 11 ve daha fazla kredi kartına sahip olanların oranı %0,4 'dür.

Ankete katılanlara kendi kartlarıyla birlikte ailelerindeki toplam kredi kartlarının sayısını belirlemeye yönelik olarak da bir soru yöneltilmiştir. Söz konusu soruya verilen cevaplar aşağıda tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Ailedeki Toplam Kredi Kartı Sayısı

Ailedeki Toplam Kredi Kartı Sayısı	Frekans	%
1-3 kart	134	51,5
4-6	89	34,2
7-10	24	9,2
11 ve üzeri	5	1,9
Cevapsız	8	3,1
Genel Toplam	260	100,0

Tablo 4 incelendiğinde kart sayısındaki artış rahatlıkla görülebilmektedir. Tablo 3 ve tablo 4'teki sonuçlarla ilgili genel bir değerlendirme yapıldığında, kişi başına ortalama kredi kartı sayısı 3 iken, ailedeki ortalama kredi kartı sayısı 4'tür¹. Burada ilk bakışta sonuç sayısal olarak değerlendirildiğinde pek fazla önem arz etmiyor gibi gözükülebilir.

¹ Kredi kartı sayısı ağırlıklı ortalamaya göre hesaplanmıştır.

Ancak kredi kartlarının aylık limitleri ile kişi/ailelerin aylık gelirleri karşılaştırıldığında sonucun çok daha farklı olduğu görülecektir. Çünkü her bir kredi kartının limiti kişinin aylık gelirinin üç dört katı olabilmektedir. Bu durumda şayet bir vatandaş 3 kredi kartına sahip ise, o zaman yaklaşık kredi kartı ile yapabileceği harcama tutarı aylık gelirinin 8–9 katına çıkabilmektedir.

Katılımcıların, kredi kartlarını ne amaçla kullandıklarını belirlemeye yönelik olarak yöneltilen soruya verdikleri cevaplar aşağıda tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5: Kredi Kartlarını Kullanım Amaçları

Kredi Kartlarını Kullanım Amaçları	Frekans	%
Nakit çekmek	9	3,5
Alış veriş yapmak	152	58,4
Hem nakit hem alışverişte	24	9,2
Uzun vadeli taksit olanağından yararlanmak	38	14,6
Hepsi için	28	10,8
Cevapsız	9	3,5
Genel Toplam	260	100,0

Tablo 5’te görüldüğü üzere katılımcıların yarısından fazlası(%58,5) kredi kartını alışverişlerde ödeme aracı olarak kullandıklarını ifade ederken, % 14,6’sı uzun vadeli taksit avantajlarından yararlanmak amacıyla, % 9,2’si hem alış veriş hem de nakit para çekmek amacıyla, %3,5’i nakit para çekmek amacıyla ve % 10,8’i ise hepsi için kullandığını belirtmişlerdir.

Kredi kartı ile yapılan harcamaların aylık tutarını belirlemeye yönelik olarak yöneltilen soruya katılımcıların verdikleri cevaplar aşağıda tablo 6 ‘ da verilmiştir.

Tablo 6: Kredi Kartları İle Yapılan Harcamaların Aylık Tutarı

Kredi Kartları İle Yapılan Harcamaların Aylık Tutarı (YTL)	Frekans	%
500 den az	154	59,2
500–750 arası	47	18,1
751- 1.000 arası	23	8,8
1.001 –1.500 arası	12	4,6
1.501–2.000 arası	3	1,2
2.000 den fazla	4	1,5
Cevapsız	17	6,5
Genel Toplam	260	100,0

Tablo 6 incelendiğinde, vatandaşların %59,3’sinin kredi kartı ile yaptıkları aylık harcama tutarının 500 YTL’den az, %18,1’inin aylık harcama tutarının 500- 750 YTL arası iken, kredi kartı ile yaptıkları aylık harcama tutarı 2.000 YTL’ den fazla olanların oranı %1,5’tir. Kredi kartları ile yapılan aylık harcama tutarlarının düşük olmasının nedeni ankete katılanların çoğunluğunun (% 51,2’sinin) memur olmasından kaynaklanabilir.

Kamuoyunda kredi kartlarına yönelik yapılan eleştirilerden birisi de, kredi kartlarının harcamaları artırdığı şeklindedir. Bu görüşü test etmek amacıyla, ankete katılan vatandaşlara “kredi kartı satın alma kararınızı nasıl

etkilemektedir” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplar aşağıda tablo 6’de verilmiştir.

Tablo 7: Kredi Kartlarının Satın Alma Kararlarına Etkisi

Kredi Kartlarının Satın Alma Kararlarına Etkisi	Frekans	%
Gereksiz harcama yaptırıyor, harcamalarını artırıyor	115	44,2
Satın alma kararlarını etkilemiyor	66	25,4
Avantajlı harcama yapma olanağı veriyor	64	24,6
Cevapsız	15	5,8
Genel Toplam	260	100,0

Tablo 7 incelendiğinde, ankete katılanların büyük bir kısmı (%44,2’si) kredi kartlarının gereksiz harcama yapmalarına neden olduğunu düşünmektedir. Bu da vatandaşların kredi kartı kullanımı konusunda bilinçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Diğer bir ifade ile ankete katılan vatandaşların % 44,2’si kredi kartlarını bilinçsizce kullanmaktadır.

Tablo 8: Ailenin Aylık Toplam Geliri İle Sahip Oldukları Kart Sayısı

Ailelerin Aylık Toplam Gelirleri	Ailedeki Toplam Kredi Kartı Sayısı				Toplam
	1-3	4-6	7-10	11 ve üzeri	
0-300.YTL					
Frekans	3	-	-	-	3
%	100	-	-	-	100
301-600.YTL					
Frekans	15	-	-	-	15
%	100	-	-	-	100
601-900.YTL					
Frekans	50	24	2	1	77
%	64,9	31,2	2,6	1,3	100
901-1200.YTL					
Frekans	32	24	7	1	64
%	50,0	37,5	10,9	1,6	100,0
1.201.YTL ve üzeri					
Frekans	34	40	15	3	92
%	37,0	43,5	16,3	3,3	100,0
Toplam					
Frekans	134	88	24	5	251
%	53,4	35,1	9,6	2,0	100,0

Tablo 8 incelendiğinde geliri 0-600 YTL arasında olanların sahip oldukları kart sayısı (1-3) aralığında iken, geliri 1.201 YTL ve üzeri olan ailelerin sahip oldukları kart sayısının arttığı görülmektedir. Örneğin aylık toplam geliri 601-900 YTL arası olan ailelerden (4-6) arası karta sahip olanların oranı %31,2 iken, aylık toplam geliri 1.201 ve üzeri olan ailelerde bu oranın %43,5’e yükseldiği görülmektedir.

Ailelerin gelirleri ile kredi kartı ile yaptıkları harcamalar arasındaki ilişki tablo 9’da verilmiştir. Buna göre; ailelerin geliri arttıkça kredi kartı ile yaptıkları harcamalar da artmaktadır. Ayrıca ailelerin gelirleri arttıkça, kredi kartı ile aylık gelirinden daha fazla harcama yapanların sayısı da artmaktadır. Örneğin, aylık toplam geliri, 0-600 YTL gelir grubunda yer alan aileler de, kredi kartı ile gelirinden daha fazla harcama yapan hiçbir aile yokken, geliri

901–1.200 YTL olan ailelerin (%3,2 +%1,6) %4,8'i gelirlerinden daha fazla harcama yaptıkları görülmektedir.

Tablo 9: Ailelerin Aylık Toplam Geliri İle Kredi Kartı ile yaptıkları harcama Tutarı

Ailelerin Aylık Toplam Gelirleri	Kredi Kartla Yapılan Aylık Harcama Tutarı (YTL)						Toplam
	500 den az	500-750	751-1.000	1.001-1.500	1.500-2.000	2.000 ve üzeri	
0–300.YTL							
Frekans	2	-	-	-	-	-	2
%	100,0	-	-	-	-	-	100,0
301–600.YTL							
Frekans	13	-	-	-	-	-	13
%	100,0	-	-	-	-	-	100,0
601–900.YTL							
Frekans	58	14	2	1	-	-	75
%	77,3	18,7	2,7	1,3	-	-	100,0
901–1200 .YTL							
Frekans	39	17	3	2	1		62
%	62,9	27,4	4,8	3,2	1,6		100,0
1.201.YTL ve üzeri							
Frekans	41	16	18	9	2	4	90
%	45,6	17,8	20,0	10,0	2,2	4,4	100,0
Toplam							
Frekans	153	47	23	12	3	4	242
%	63,2	19,4	9,5	5,0	1,2	1,7	100,0

Ancak burada gözden uzak tutulmaması gereken önemli bir husus, kişilerin kredi kartı kullanmadıkları mal ya da hizmet alımlarının da söz konusu olduğudur. Örneğin ulaşım (şehir içi dolmuş ve otobüs giderleri,) kira vb. giderler. Bu tür giderleri de dikkate aldığımızda vatandaşların önemli bir bölümünün gelirlerinden daha fazla harcama yaptıkları ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla kredi kartları, sahiplerine gelirlerinden fazla harcama yapma imkânı veren bir finansman kaynağı olarak değerlendirilebilir. Çünkü kredi kartları yine sahiplerine aylık borçlarının asgari tutarını (%20'sini) ödeme kolaylığını sağlamaktadır. Bu şekilde kart sahipleri borçlarının tamamını ödemediği takdirde tekrar kredi kartı ile harcama yapma olanağına sahip oluyorlar. Tabii ki, kişilere bu şekilde sağlanan finansmanın faiz, komisyon vb. bir bedeli olduğunun unutulmaması gerekir. Sonuçta anapara ile birlikte bu faiz, komisyon vb giderler kart sahibi tarafından ödenecektir. Bu sonuç aslında kart sahibine tanınan aylık kart limitleriyle ilgilidir. Aşağıda tablo 10 da ailelerin aylık toplam gelirleri ile kredi kartı limitleri verilmiştir.

Tablo 10 incelendiğinde; her gelir düzeyinde kredi kartı limitlerinin gelirlerinden daha fazla olan kişilerin var olduğu görülmektedir. Örneğin, aylık geliri 301–600 YTL olanların %53,3'ünün 601–900 YTL olanların ise %36,4'ünün kredi kartı limitleri ailelerinin aylık toplam gelirlerinden daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Ailelerin Aylık Toplam Geliri ile Kredi Kartı Limitleri Arasındaki İlişki

Ailelerin Aylık Toplam Gelirleri	Kredi Kartı Limitleri (YTL)					Toplam
	1.000 den az	1.001–2.000	2.001–3.000	3.001–4.000	5.000 ve üstü	
0–300.YTL						
Frekans	-	3	-	-	-	3
%	-	100,0	-	-	-	100,0
301–600.YTL						
Frekans	7	8	-	-	-	15
%	46,7	53,3	-	-	-	100,0
601–900.YTL						
Frekans	33	28	10	1	5	77
%	42,9	36,4	13,0	1,3	6,5	100,0
901–1.200.YTL						
Frekans	15	21	21	6	1	64
%	23,4	32,8	32,8	9,4	1,6	100,0
1.201.YTL ve üzeri						
Frekans	12	29	17	16	18	92
%	13,0	31,5	18,5	17,4	19,6	100,0
Toplam						
Frekans	67	89	48	23	24	251
%	26,7	35,5	19,1	9,2	9,6	100,0

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde çağdaş bir ödeme aracı olarak kullanımı her geçen gün artan kredi kartları, alışverişlerde ödeme aracı, nakit temin etme ve süreklilik arz eden bir kredi kaynağı oluşturma ve sahipleri için önemli bir finansman kaynağı olma gibi özellikleri bünyesinde taşımaktadır. Yapılan araştırmanın sonuçları şu şekilde özetlenebilir.

Araştırma sonuçlarına göre;

- Ankete katılanların % 51,2 'si memur, % 14,2' sinin işçi olduğu
- Ankete katılan vatandaşların büyük bir çoğunluğu (% 75,8) evli,
- Ankete katılanların % 46,2' si 37–50 yaş grubunda yer almakta,
- Ankete katılanların % 53,5' i üniversite mezunu, % 33,8' i lise mezunudur,
- Ankete katılanların ailelerinin aylık toplam geliri 1.2001 YTL ve üzeri olanların oranı % 35,4, 601–900 YTL aylık gelir düzeyine sahip olanların oranı ise % 31,2' dir,
- Ankete katılan ailelerin kredi kartları ile aylık yaptıkları harcama tutarı 910YTL dir²,
- Ankete katılanların yarısından fazlasının (% 56,2) ailesinde çalışan sayısı 1 kişi, ailesinde iki kişi çalışanların oranı ise % 36,5' tir,
- Her ailede ortalama 4 adet kredi kartı bulunmakta,
- Ankete katılan vatandaşların % 82,7' si alışverişlerinde ödemelerini kredi kartı ile yapmakta,

² Bu tutar ağırlıklı ortalama yöntemine göre hesaplanmıştır.

- Ankete katılan vatandaşların %59,2'sinin kredi kartı ile yaptıkları aylık harcama tutarı 500 YTL'den az,
- Kredi kartı ile yaptıkları harcamanın aylık tutarı 2.000 YTL'den fazla olanların oranı sadece %1,5,
- Ankete katılanların %44,2'si kredi kartlarının ihtiyaç fazlası gereksiz harcamalar yapmasına neden olduğunu düşünmekte,
- Ailelerin geliri arttıkça kredi kartı ile yaptıkları harcamalarda artmakta,

Kredi kartları bilinçli kullanıldığı takdirde yaşamı kolaylaştıran çağdaş bir ödeme aracıdır. Bu amacı dışında kullanılmaya başlanırsa, kredi kartları toplumsal bir sorun haline gelebilir. Bu nedenle kredi kartı kullanımı konusunda toplumun bilinçlendirilmesine yönelik çalışmalara ağırlık verilmelidir.

Bu bağlamda, devlet ile tüm sivil toplum kuruluşları işbirliği yaparak, toplumu kredi kartlarının bilinçli kullanımı konusunda bilgilendirilmelidir. Bu kapsamda; bilgilendirme ve bilinçlendirme toplantıları, seminerler, paneller, konferanslar düzenlenmelidir. Bu tür etkinliklerde yerel yönetimler, tüketici dernekleri, meslek odaları, vb sivil toplum kuruluşları aktif rol ve görev üstlenmelidirler.

KAYNAKÇA

1. BAYDEMİR Mehmet, Kredi Kartlarının Kayıt Dışı Ekonomiye Etkisi, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**, Sayı 13, Ocak 2005.
2. ÇEKER Mustafa, **Özel Huku Açısından Kredi Kartları**, Batıder, Haziran 1992, C. XVI, S. 3.
3. ÇİMAT Ali, DEĞİRMENCİ Mehmet Ali, "Türkiye'de Banka Ve Kredi Kartları Uygulamalarının Değerlendirilmesi", **Mali Çözüm Dergisi**, Temmuz-Ağustos-Eylül 2003.
4. DEMİRDAĞ Levent, BAYDEMİR Mehmet, "Kredi Kartları Ve Uygulaması I", **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı 40, Temmuz-Ağustos-Eylül 1997.
5. DURANLAR Selçuk, "Türkiye'de Kredi Kartları Üzerine Bir İnceleme", **Ekonomik Yorumlar Dergisi**, Yıl 41, Sayı 482, Mayıs 2004.
6. ERGUR Ali, "Eline Alan Bağımlı Oluyor - Çağın Morfini Kredi Kartları" http://www.dogusforum.com/makale/makale_oku.asp?newsid=1086078722&Pg=1 (17.02.2006).
7. KARAMUSTAFA Kurtuluş ve BİÇKES Durdu Mehmet, Kredi Kartı Sahip Ve Kullanıcılarının Kredi Kartı Kullanımlarını Değerlendirmeye Yönelik Bir Araştırma: Nevşehir Örneği", Erciyes üniversitesi, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı 15, yıl 2003/2.
8. NOKAY Murat, "Yeni Düzenlemeler Işığında Kredi Kartları", http://www.turkhukuksitesi.com/makale_259.htm (erişim 13.01.2007).
9. REİSOĞLU Seza, "Banka Kredi Kartları ve Uygulama Sorunları", **Bankacılar Dergisi**, Sayı 49, 2004.
10. TEOMAN Ömer, **Hukuki Yönden Kredi Kartı Uygulaması**, 2. Baskı, Beta Y. İstanbul, 1996.
11. YILMAZ Eyyup, **Türkiye'de Kredi Kartı Uygulaması ve Ekonomik Etkileri**, Türkmen Kitapevi, İstanbul, 2000.
12. www. bkm.com.tr
13. www.referansgazetesi.com/